

Przypowieści – budowa, postacie, sens

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Mapa myśli](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: *Mt 13, 10–14*, [w:] *Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu*, oprac. Zespół biblistów polskich z inicjatywy Benedyktynów Tynieckich, Poznań-Warszawa 1990, s. 1138.
- Źródło: Wojciech Pikor, *Wesele w czasach Jezusa*, [w:] tegoż, *Przypowieści Jezusa. Narracyjny klucz do lektury*, 2011, s. 98.
- Źródło: *Mt 25, 1–13*, [w:] *Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu*, oprac. Zespół biblistów polskich z inicjatywy Benedyktynów Tynieckich, Poznań-Warszawa 1990.
- Źródło: Ks. Wojciech Pikor, *Przypowieści Jezusa. Narracyjny klucz lektury*.
- Źródło: Franz Kafka, *Mijający nas ludzie*, [w:] *Opowieści i przypowieści*, tłum. Alfred Kowalkowski, Warszawa 2016, s. 12.
- Źródło: Roman Bartnicki, *Współczesna interpretacja przypowieści Jezusa Chrystusa*, dostępny w internecie: http://digital.fides.org.pl/Content/1280/20_Bartnicki.pdf [dostęp 6.06.2021 r.].

Przypowieści – budowa, postacie, sens

Źródło: Pixabay, domena publiczna.

Przypowieści, nazywane również parabolami, to krótkie utwory epickie o moralistyczno-dydaktycznym wydźwięku. Znane były już w starożytnej Grecji i Rzymie. Wiele z nich możemy znaleźć w Nowym Testamencie. Stanowią ważny element literatury parenetycznej i tekstów religijnych na Dalekim i Bliskim Wschodzie.

Twoje cele

- Dowiesz się, czym jest przypowieść.
- Poznasz cechy gatunkowe przypowieści.
- Zredagujesz własną przypowieść.

Przeczytaj

((Ks. Wojciech Pikor

Przypowieści Jezusa.

Narracyjny klucz lektury

Przypowieści Jezusa są wymyślonym opowiadaniem, które dotycząc rzeczywistego świata, przedstawionego w sposób realny, ma inne niż tylko dosłowne znaczenie i w swojej strukturze metaforycznej wskazuje na tajemnicę królestwa Bożego – jego istotę i wymagania stawiane człowiekowi, będącego wezwanym, jako słuchacz (czytelnik), do osobistej odpowiedzi na płynące z przypowieści orędzie o królestwie.

Źródło: Ks. Wojciech Pikor, *Przypowieści Jezusa. Narracyjny klucz lektury*.

Źródło: Vincent van Gogh, *Dobry Samarytanin*, Wikimedia Commons, domena publiczna.

Istotą **przypowieści** jest porównanie, wynika to z samej nazwy – *parabolē*, czyli zestawienie, porównanie, zbliżenie do siebie dwóch rzeczywistości:

- pierwsza jest ilustracją życia codziennego – to świat przedstawiony,
- druga znajdują się w sferze pojęciowej, symbolicznej.

Właściwa przypowieść jest zamkniętą historią – prawdopodobną lub prawdziwą. Każde ogniwo fabuły jest znaczące i trzeba wyjaśniać je w powiązaniu z całością. Zrozumienie i interpretacja przypowieści wymaga przejścia od rozumienia dosłownego do znaczenia **alegorycznego**.

Ksiądz Roman Bartnicki w artykule *Współczesna interpretacja przypowieści Jezusa Chrystusa* przedstawia zagadnienie gatunkowe w następujący sposób:

Roman Bartnicki

“ *Współczesna interpretacja przypowieści Jezusa Chrystusa* ”

Niezależnie od różnorodności tekstów określonych w Nowym Testamencie terminami paroimia lub parabolē, wspólne dla nich cechy

charakterystyczne pozwalają na uznanie ich za ten sam gatunek literacki. Wśród tych cech wymienić wypada zwłaszcza: „narracyjność” i „metaforyczność”¹. Niektórzy dodają jeszcze „krótkość”. [...] Polski rzeczownik „przypowieść” jest odpowiednikiem greckiego parabolē, który pochodzi od para = „obok” i ballō = „rzucam”, „kładę”. Czasownik paraballein znaczy: „rzucać coś obok czegoś”, „zestawiać”, „porównywać”. Rzeczownik parabolē – etymologicznie biorąc – znaczy: „zestawienie”, „porównanie”.

Źródło: Roman Bartnicki, *Współczesna interpretacja przypowieści Jezusa Chrystusa*, dostępny w internecie: http://digital.fides.org.pl/Content/1280/20_Bartnicki.pdf [dostęp 6.06.2021 r.].

Źródło: Balthasar van Cortbemde, *Dobry Samarytanin*, Wikimedia Commons, domena publiczna.

Przypowieści pojawiają się nie tylko w Biblii. Sięgali po nie różni autorzy, m.in. Franz Kafka (np. w zbiorze *Opowieści i przypowieści*).

Słownik

alegoria

(gr. *allēgoréo* – mówię w przenośni, obrazowo) – postać, idea lub wydarzenie, które poza dosłownym sensem mają również stałe i umowne znaczenie przenośne, w przeciwieństwie do symbolu, przesłanie alegorii jest zazwyczaj jednoznaczne.

Odczytanie znaczenia alegorycznego wymaga pewnej erudycji wychodzącej poza prostą znajomość języka, np. kobieta z wagą i przepaską na oczach jest alegorią sprawiedliwości

literatura parenetyczna

(gr. *parainetikós* – doradczy, pouczający) – dziedzina literatury dydaktycznej, do której zaliczamy utwory kształtujące i popularyzujące wzory postępowania, związane z pełnieniem danej roli społecznej (np. gospodarza, władcy, obywatela)

przypowieść

(gr. *parabole* - zestawienie obok siebie) jeden z najstarszych gatunków literackich z kręgu literatury dydaktycznej. Charakterystycznymi cechami przypowieści/paraboli są: uproszczona fabuła, schematyczne postaci, brak jasno określonego czasu i miejsca akcji, uniwersalizm, obecność alegorii i symboli. Świat przedstawiony przypowieści podporządkowany jest ukrytemu, przenośnemu sensowi danej historii, którego rozszyfrowanie jest kluczowe dla zrozumienia sensu całej przypowieści

Mapa myśli

Polecenie 1

Zapoznaj się z multimediami i wyjaśnij, co na celu ma wprowadzanie do przypowieści postaci nieposiadających imion.

Polecenie 2

Uzupełnij mapę myśli definicjami, wyjaśnieniami, aby stanowiła kompendium wiedzy na temat przypowieści. Możesz również umieścić przykłady, tytuły lub stosowne cytaty.

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Ćwiczenie 2

Ćwiczenie 3

Zapoznaj się z fragmentem Ewangelii św. Mateusza. Zapisz, jak Jezus wyjaśnia słuchaczom, dlaczego zwraca się do nich za pomocą przypowieści.

” Mt 13, 10–14

10 Przystąpili do Niego uczniowie i zapytali: «Dlaczego w przypowieściach mówisz do nich?» **11** On im odpowiedział: «Wam dano poznać tajemnice królestwa niebieskiego, im zaś nie dano. **12** Bo kto ma, temu będzie dodane, i nadmiar mieć będzie; kto zaś nie ma, temu zabiorą również to, co ma. **13** Dlatego mówię do nich w przypowieściach, że otwartymi oczami nie widzą i otwartymi uszami nie słyszą ani nie rozumieją. **14** Tak spełnia się na nich przepowiednia Izajasza: Słuchać będziecie, a nie zrozumiecie, patrzeć będziecie, a nie zobaczycie.

Źródło: Mt 13, 10–14, [w:] *Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu*, oprac. Zespół biblistów polskich z inicjatywy Benedyktynów Tynieckich, Poznań-Warszawa 1990, s. 1138.

Ćwiczenie 4

Ćwiczenie 5

Zapoznaj się z przypowieścią *Mijający nas ludzie* Franza Kafki. Następnie wymień postacie i omów sens dosłowny oraz przenośny.

” Franz Kafka

Mijający nas ludzie

Jeśli przechadzamy się nocą po ulicy i w naszą stronę biegnie jakiś człowiek, widoczny już z daleka – gdyż ulica wznosi się przed nami stromo w górę i jest pełnia księżyca – nie będziemy próbowali pochwycić biegnącego, chociażby był słaby i obdarty, chociażby nawet pędził za nim z krzykiem jakiś inny człowiek, ale pozwolimy mu pobiec przed siebie bez przeszkód. Albowiem jest noc i nie z naszej winy ulica w pełnym blasku księżycowym wznosi się stromo w górę, a ponadto jest możliwe, że tamci dwaj wdali się w tę gonitwę dla rozrywki, może też obydwaj ścigają kogoś trzeciego, może zresztą ściga się tego pierwszego bezpodstawnie, być może, że ten drugi chce pierwszego zamordować, a my staniemy się współwinni morderstwa, możliwe również, że ci dwaj nic o sobie nawzajem nie wiedzą i każdy z nich spieszy na własną odpowiedzialność do swego łóżka, może to są lunatycy, może ten pierwszy jest uzbrojony.

A wreszcie, czyż nie wolno nam odczuwać zmęczenia, czy wypiliśmy dosyć wina? Jesteśmy więc zadowoleni, że również ten drugi człowiek zniknął nam już z oczu.

Źródło: Franz Kafka, *Mijający nas ludzie*, [w:] *Opowieści i przypowieści*, tłum. Alfred Kowalkowski, Warszawa 2016, s. 12.

Ćwiczenie 6

Porównaj obrazy Balthasara van Cortbemde i Vincenta van Gogha zatytułowane *Dobry Samarytanin*. Wypisz trzy motywy wspólne dla obu dzieł plastycznych i biblijnej przypowieści o miłosiernym Samarytaninie.

Źródło: Balthasar van Cortbemde, *Dobry Samarytanin*, Wikimedia Commons, domena publiczna.

Źródło: Vincent van Gogh, *Dobry Samarytanin*, Wikimedia Commons, domena publiczna.

Wypisz cechy przypowieści biblijnej na podstawie fragmentu Ewangelii św. Mateusza. Wykorzystaj kontekst obyczajowy opisany we fragmencie książki ks. Wojciecha Pikora *Przypowieści Jezusa. Narracyjny klucz do lektury*.

” Ks. Wojciech Pikor

Przypowieści Jezusa. Narracyjny klucz lektury

Wesele w czasach Jezusa było zawierane w dwóch etapach.

Pierwszym były zaręczyny, które miały rangę zaślubin: młodzi, mimo że dalej żyli osobno, stawali się rzeczywistym małżeństwem, które mogło być zerwane tylko rozwodem. Drugi etap miał miejsce rok później i łączył się z uroczystością weselną. W wigilię uroczystości narzeczony w towarzystwie przyjaciół udawał się po narzeczoną do domu jej rodziców. Orszak weselny, w którym oblubienica była niesiona w lektyce, przybywał do domu oblubieńca, gdzie rodzice wypowiadali formułę błogosławieństwa, a następnie wszyscy obecni składali życzenia. Wieczór upływał na zabawie, jednak oblubienica pozostawała z przyjaciółkami w oddzielnym pokoju. Następnego dnia przypominał swoim charakterem festyn ludowy. Pod wieczór miało miejsce ceremoniał zaślubin. Oblubienica otoczona druhami z zapalonymi lampami zajmowała miejsce pod baldachimem (hebr. chuppa) i oczekiwała przybycia swego oblubieńca. Gdy przybył, stawał pod baldachimem i następowało urzędowe potwierdzenie małżeństwa (przez przedstawiciela synagogi), po czym miało miejsce wesele z ucztą, śpiewami i tańcami. Święto trwało siedem dni, ale już pierwszego wieczoru młoda para zniknęła, by małżeństwo zostało dopełnione poprzez współżycie. W tamtych czasach nie znano praktyki podróży poślubnej.

Źródło: Ks. Wojciech Pikor, *Przypowieści Jezusa. Narracyjny klucz lektury*.

Mt 25, 1–13

” Przepowiedź o pannach roztropnych i nierozsądnych

25. 1 Wtedy podobne będzie królestwo niebieskie do dziesięciu panien, które wzięły swoje lampy i wyszły na spotkanie pana młodego. **2** Pięć z nich było nierozsądnych, a pięć roztropnych. **3** Nierozsądne wzięły lampy, ale nie wzięły z sobą oliwy. **4** Roztropne zaś razem z lampami zabrały również oliwę w naczyniach. **5** Gdy się pan młody opóźniał, zmorzone snem wszystkie zasnęły. **6** Lecz o północy rozległo się wołanie: „Pan młody idzie, wyjdźcie mu na spotkanie!” **7** Wtedy powstały wszystkie owe panny i opatrzyły swe lampy. **8** A nierozsądne rzekły do roztropnych: „Użyczcie nam swej oliwy, bo nasze lampy gasną”. **9** Odpowiedziały roztropne: „Mogłoby i nam, i wam nie wystarczyć. Idźcie raczej do sprzedających i kupcie sobie!” **10** Gdy one szły kupić, nadszedł pan młody. Te, które były gotowe, weszły z nim na ucztę weselną, i drzwi zamknięto. **11** W końcu nadchodzą i pozostałe panny, prosząc: „Panie, panie, otwórz nam!” **12** Lecz on odpowiedział: „Zaprawdę, powiadam wam, nie znam was”. **13** Czuwajcie więc, bo nie znacie dnia ani godziny.

Źródło: *Mt 25, 1–13*, [w:] *Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu*, oprac. Zespół biblistów polskich z inicjatywy Benedyktynów Tynieckich, Poznań-Warszawa 1990.

Ćwiczenie 8

Na podstawie poznanych cech przepowiedni, zredaguj własną przepowiednię.

Dla nauczyciela

Autor: Katarzyna Lewandowska

Przedmiot: Język polski

Temat: Przypowieści – budowa, postacie, sens

Grupa docelowa:

Szkoła ponadpodstawowa, liceum ogólnokształcące, technikum, zakres podstawowy

Podstawa programowa:

Zakres podstawowy

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Uczeń:

5) interpretuje treści alegoryczne i symboliczne utworu literackiego;

9) rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych tekstów oraz jej związek z programami epoki literackiej, zjawiskami społecznymi, historycznymi, egzystencjalnymi i estetycznymi; poddaje ją refleksji;

10) rozpoznaje w utworze sposoby kreowania: świata przedstawionego (fabuły, bohaterów, akcji, wątków, motywów), narracji, sytuacji lirycznej; interpretuje je i wartościuje;

11) rozumie pojęcie motywu literackiego i toposu, rozpoznaje podstawowe motywy i toposy oraz dostrzega żywotność motywów biblijnych i antycznych w utworach literackich; określa ich rolę w tworzeniu znaczeń uniwersalnych;

13) porównuje utwory literackie lub ich fragmenty, dostrzega kontynuacje i nawiązania w porównywanych utworach, określa cechy wspólne i różne;

14) przedstawia propozycję interpretacji utworu, wskazuje w tekście miejsca, które mogą stanowić argumenty na poparcie jego propozycji interpretacyjnej;

16) rozpoznaje obecne w utworach literackich wartości uniwersalne i narodowe; określa ich rolę i związek z problematyką utworu oraz znaczenie dla budowania własnego systemu wartości.

2. Odbiór tekstów kultury. Uczeń:

2) analizuje strukturę tekstu: odczytuje jego sens, główną myśl, sposób prowadzenia wywodu oraz argumentację;

6) odczytuje pozaliterackie teksty kultury, stosując kod właściwy w danej dziedzinie sztuki;

II. Kształcenie językowe.

2. Zróżnicowanie języka. Uczeń:

5) zna, rozumie i funkcjonalnie wykorzystuje biblizmy, mitologizmy, sentencje, przysłowia i aforyzmy obecne w polskim dziedzictwie kulturowym;

6) rozpoznaje rodzaje stylizacji (archaizacja, dialektyzacja, kolokwializacja, stylizacja środowiskowa, biblijna, mitologiczna itp.) oraz określa ich funkcje w tekście;

III. Tworzenie wypowiedzi.

1. Elementy retoryki. Uczeń:

7) odróżnia dyskusję od sporu i kłótni;

2. Mówienie i pisanie. Uczeń:

1) zgadza się z cudzymi poglądami lub polemizuje z nimi, rzeczowo uzasadniając własne zdanie;

4) zgodnie z normami formułuje pytania, odpowiedzi, oceny, redaguje informacje, uzasadnienia, komentarze, głos w dyskusji;

10) w interpretacji przedstawia propozycję odczytania tekstu, formułuje argumenty na podstawie tekstu oraz znanych kontekstów, w tym własnego doświadczenia, przeprowadza logiczny wywód służący uprawomocnieniu formułowanych sądów;

11) stosuje zasady poprawności językowej i stylistycznej w tworzeniu własnego tekstu; potrafi weryfikować własne decyzje poprawnościowe;

12) wykorzystuje wiedzę o języku w pracy redakcyjnej nad tekstem własnym, dokonuje korekty tekstu własnego, stosuje kryteria poprawności językowej.

IV. Samokształcenie.

1. rozwija umiejętność pracy samodzielnej między innymi przez przygotowanie różnorodnych form prezentacji własnego stanowiska;

9. wykorzystuje multimedialne źródła informacji oraz dokonuje ich krytycznej oceny;

Zakres rozszerzony

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

2. Odbiór tekstów kultury. Uczeń: spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:

3) rozpoznaje nawiązania do tradycji biblijnej i antycznej w kulturze współczesnej;

4) porównuje teksty kultury, uwzględniając różnorodne konteksty;

II. Kształcenie językowe.

2. Zróżnicowanie języka. Uczeń: spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:

5) określa właściwości języka jako nośnika i przekaźnika treści kulturowych;

6) rozpoznaje i charakteryzuje styl indywidualny (dzieła literackiego, autora) oraz styl typowy (gatunku literackiego, prądu literackiego, epoki) i wykorzystuje tę wiedzę w interpretacji utworu literackiego;

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- kompetencje w zakresie wielojęzyczności;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej.

Cele operacyjne. Uczeń:

- zna i rozumie pojęcia: przypowieść, alegoria, symbol;
- zna wybrane przypowieści ewangeliczne;
- wskazuje cechy gatunkowe przypowieści;
- odczytuje znaczenia dosłowne i alegoryczne przypowieści;
- formułuje wnioski interpretacyjne;
- opisuje elementy dydaktyczne przypowieści.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- ćwiczeń przedmiotowych;
- z użyciem komputera;
- dyskusja.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w parach;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda.

Przebieg lekcji

Przed lekcją:

1. Uczniowie mają za zadanie przeczytać dwie wybrane przypowieści biblijne, ze zwróceniem uwagi na konstrukcję opowieści i typy bohaterów.

Nauczyciel podaje listę przypowieści. Do wyboru:

Siewca (Mt 13)

Chwast w pszenicy (Mt 13)

Robotnicy w winnicy (Mt 20)

Dziesięć panien (Mt 25)

Talenty (Mt 25)

Miłosierny Samarytanin (Łk 10)

Zagubiona owca, Zagubiona drachma (Łk 15)

Faryzeusz i celnik (Łk. 18)

Faza wprowadzająca:

1. Nauczyciel prosi wybranych uczniów o krótkie streszczenia przypowieści, przedstawienie tematu i zaprezentowanie bohaterów.
2. Wyświetlenie na tablicy tematu i celów zajęć oraz wspólne z uczniami ustalenie kryteriów sukcesu.

Faza realizacyjna:

1. Na podstawie wstępnych wypowiedzi uczniowie konstruują ogólną definicję przypowieści. Następnie zapoznają się z tekstem bloku „Przeczytaj” oraz mapą myśli. Samodzielnie lub w parach uzupełniają mapę myśli, wskazują cechy gatunkowe na podstawie przeczytanych przypowieści. Nauczyciel koryguje pracę. Warto mapę wyświetlić na tablicy interaktywnej, wówczas uczniowie mogą wspólnie ją uzupełniać, podając przykłady i wypisując stosowne cytaty.
2. Nauczyciel dopowiada uczniom, że znanych jest około 40 przypowieści Jezusa. Był to główny sposób przekazywania Jego nauki. Kulturowe i religijne znaczenie przypowieści ewangelicznych sprawia, że chociaż parable występują również w Starym Testamencie, to dziś kojarzy się ów gatunek niemal wyłącznie z Nowym Testamentem, z życiem i działalnością Chrystusa.

Faza podsumowująca:

1. Na podsumowanie uczniowie wykonują ćwiczenie 5, 6, 7. Na koniec na podstawie przypowieści o pannach wskazują najważniejsze cechy przypowieści, odczytują jej sens metaforyczny.

Praca domowa:

1. Na podstawie poznanych cech przypowieści, zredaguj własną przypowieść.

Materiały pomocnicze:

- Roman Bartnicki, *Współczesna interpretacja przypowieści Jezusa Chrystusa*, dostępny w internecie: http://digital.fides.org.pl/Content/1280/20_Bartnicki.pdf
- Ks. Kazimierz Bukowski, *Biblia a literatura polska*, Poznań 1988.

Wskazówki metodyczne

- Uczniowie mogą wykorzystać multimedialną „Mapę myśli” do przygotowania się do lekcji powtórkowej.